

Hur farlig är vår IT-miljö?

Börje Wigström

Helsingborg
borje.wigstrom@passagen.se

De senaste årens förändringar och tekniska landvinningar har bidragit till många mystiska sjukdomar. Kemikalier ligger bakom mycket av det vi drabbas av. Man kan inte blunda för verkligheten, utan man måste börja ta problemen på allvar. Sambandet mellan cancer, nervskador och kemikalier är något som är högst sannolikt och att vissa kemikalier utgör en större risk än andra.

Kemikalier i datorer och mobiltelefoner kan vara farligare än vi tror. Diskussionen om orsaken till elöverkänslighet har inriktats på strålningen kring datorer, mobiltelefoner och andra elektriska apparater. Men dessa apparater läcker också kemikalier, ett antal riktigt obehagliga ämnen som lagras i kroppen och som kan störa bland annat nerv-, immun- och hormonsystemet. Det borde vara nära till hands att undersöka om kombinationen av dessa faktorer kan vara förklaringen till dessa människors lidande.

Debatten om den så kallade bildskärmssjukan började 1985, men redan under senare hälften av 1970-talet fanns det folk som klagade över hud och ögonbesvär vid datorer utan att någon tog dem på allvar. Själva började de under senare hälften av 1980-talet att kalla sig elöverkänsliga eftersom de upplevde en rad neurologiska symptom i närheten av alla elektriska apparater.

Vid en intervju i arbetarskyddsstidningen nr 15, 1990 varnade Tony Kronevi för en lömsk fara som kan liknas vid en "Trojansk häst" Det vill säga: vid uppvärmning av elektronik frigörs farliga kemikalier som i samband med ljus kan ge svåra sjukdomssymptom, så kallad bildskärmssjuka. Trots dessa varningar introducerade TCO sin miljömärkning av datorer utan att ta hänsyn till kemikalerna som Kronevi hade varnat för. Det handlar inte om psykisk inbillning eller stress som många vetenskapsmän och läkare velat påskina, utan om verkliga sjukdomstillstånd.

Vid samma intervju förringades Tony Kronevis varningar av Kerstin Wahlberg, avdelningsdirektör på Arbetarskyddsstyrelsens kemienhet och av Ulf Bergkvist, forskare på Arbetsmiljöinstitutet med påståendena att gaserna från bland annat datautrustningen endast förekommer i mycket små koncentrationer i andningsluften på kontoren.

Ovanstående intervju uppmärksammades av föreningen "Arbetsledare i Danmark" som skrev följande till Tony Kronevi (19910206) beträffande giftiga

ämnen från brandskyddsmedel i dataskärmar och liknande.

"Det Grafiska Branschsäkerhetsrådet (BSR-3) har med stort intresse följt debatten om ovan nämnda ämne, bland annat i Arbetskydd-nr 15, 1990. Emellertid har Branschsäkerhetsrådet haft mycket svårt för att skaffa mer konkreta upplysningar om problemets innehåll, samt om förebyggande möjligheter och åtgärder. På inrådan av Branschsäkerhetsrådet vill vi därför be er om närmare upplysningar om hur långt Arbetsmiljöinstitutet har kommit med hanteringen av problemet.

Vi finner din redogörelse mycket intressant, och att den också pekar på en mycket relevant problemställning som emellertid inte är känd för oss, i varje fall inte i Danmark, men som skall ges en systematisk och vetenskaplig hantering av inomhusklimatet och dess betydelse för hälsan. Med hälsning från BSR-3:s referensgrupp beträffande dataskärmsarbete och belyningsfrågor - Anders Kabel, Köpenhamn."

Enligt en undersökning på tekniska högskolan i Köpenhamn har de funnit en ny hälsorisk i nya datorer på grund av kemikalieemissioner som till största delen avges när datorerna är nya. Man fann att det i datortäta miljöer kan begränsa effektiviteten i arbetet, samt att det blir fler sjukskrivningar och besvär av olika slag i sådan här miljö (Metro, 20020702) och därmed bekräftade detta Kronevis påstående.

Eftersom många medlemmar i TCO har drabbats av olika sjukdomssymptom, som man förknippar med högfrekventa EMF, uppmanade Per-Erik Boivie på TCO, tillverkarna att producera nya apparater med lågfrekventa EMF, med löfte om att dessa apparater skulle bli TCO-miljömärkta. Tyvärr har det visat sig att sjukdomssymptomen kvarstod och att nya sjukdomsfall tillkom och att man inte tog hänsyn till kemiska faktorer och den miljöbelastning det utgör.

Hur får en organisation som TCO med sin auktoritet och påverkan av marknaden kräva av tillverkarna att framställa nya lågfrekventa apparater som miljömärks av TCO, utan vetenskapliga belägg för att detta medför någon förbättring. Det som är mycket allvarligt är att man går ut med något som är osant och som man inte kan belägga. Felaktigheterna kanske kunde ha undvikits om Per-Erik Boivie hade lyssnat och varit lite ödmjuk när han tagit emot forskaren, toxikologen och patologen, Tony Kronevis varningar.

Gemensamt för alla grupper är att ingen hittat någon definitiv

förklaring till deras symptom, men man kallar det för att bli burn out, att man har gått in i väggen (utmattningssyndrom). Det är som upplagt för psykologer, konsulter och charlataner att slå mynt av situationen.

En gemensam nämnare i den här problematiken kan stavas Kemikalier, nya syntetiska kemikalier som kommit i bruk efter andra världskriget och som finns överallt i vår miljö. Ett exempel är de bromerade flamskyddsmedlen, som är släkt med PCB. Vi vet i dag att datorer och TV-apparater under vanlig användning avger de här ämnena i rumsluften och att det finns människor som reagerar på låga halter av kemikalier i sin omgivning och som dessutom upplever en rad neurologiska symptom i närheten av elektriska apparater.

Tony Kronevi har också ifrågasatt ensidigheten i satsningen på forskning kring elektromagnetiska fält. Kemikaliernas roll i sammanhanget är helt bortglömd, anser han. Hans hypotes är att kemikalier och ljus ger upphov till skadorna. Han har varnat för lysrör och halogenlampor sedan han på 60-talet upptäckte näthinneförtvining hos försöksdjur i laboratoriemiljö.

Katastrofen när passagerarfartyget Scandinavian Star brann och 158 människor miste livet rapporterades i Rapport av nyhetsankaret Ulla-Carin Lindkvist som omgiven av ett hav av datorer med kvicka repliker och

utstrålning gav oss ett starkt och friskt intryck. Men, bara några år senare fanns det inte någon frisk och stark Ulla-Carin i studion eftersom hennes hälsa hade brutits ner och hennes diagnos var ALS. Var det hennes arbetsförhållande i hennes datormiljö som var anledningen till att hennes hälsa bröts ner? Var det kemiska emissioner som var orsaken till att hon drabbades av den här nervsjukdomen?

Jag skall också här ge några andra exempel på katastrofer som kan kopplas till kemiska förgiftningar:

Vid färjebranden som Rapports Ulla Carin Lindkvist rapporterade om, räddades 237 passagerare. Nu har norska läkare funnit att oväntat många av de överlevande från färjekatastrofen har drabbats av cancer. Inne i färjans hyttgångar spreds giftig rök när branden tog fart. Ej heller nämndes det i någon utredning som visade på att de överlevandes cancer berodde på giftiga gaser som har gett de här människorna en kemisk förgiftning som kan ha framkallat deras cancer.

Åtskilliga av dem som bodde eller arbetade nära den här raserade byggnaden har dött av luftvägssjukdomar - den så kallade World Trade Center-hostan. Svår hosta, astma och cancer är några av hälsoproblemen bland räddningspersonal och röjningsarbetare vid World Trade Center i New York efter terroristattackerna. När skyskraporna rasade samman fylldes luften av tjocka

moln av damm, rök, gaser och giftiga ämnen när byggnadsmaterial och kontorsutrustning pulveriserades och brann. Ändå har amerikanska miljöverket EPA tidigt förklarat att deras tester visat att luften var ofarlig.

Ett gott råd alla ni så kallade experter, lyssna på Tony Kronevi. Han hade mycket av den här miljöproblematiken klart för sig redan för flera decennier sedan. Ert prestigetänkande är inte gynnsamt för landet, samhället eller för de människor som tror och litar på er. Låt vetenskap och beprövad erfarenhet spela en större roll när ni stadfäster era beslut.

Mycket av det som beskrivs som mentala störningar och belastningsskador kan bero på miljöstörningar som belastar kroppen med främmande kemiska ämnen. Om signalsubstanserna störs kan det få till följd att den kemiska obalansen ger en okontrollerbar överföring av nervimpulser i hjärnan och som kan leda till rubbningar i nervsystemet såsom: Schizofreni, depression, multipel skleros, Alzheimer, Parkinson och ALS.

Hur kunde läget varit i dag för människor som skadats och lider av att bo eller arbeta i miljöer med giftemissioner (misstrodda, kränkta och nekats hjälp av samhället) om man hade förstått att tillvarata Tony Kronevis erfarenhet och kunskap som kompetent veterinär, patolog och toxikolog?

RÄTTELSE

Författaren till artikeln "Ofullständigt om Noam Chomsky" i Miljömagasinet nr 3 är enbart Christer Lundgren, och ej Christian Blom.

Jobsökningen fungerar inte

Elisabeth Eklund

<http://teame2.blogspot.com>

Alltför många blickar ut mot en för dem mörk och dyster arbetsmarknad. De vet inte hur de kan ta reda på var de skulle kunna hitta en lösning. För arbetslösa som av olika skäl är hänvisade till AMS och Af är individanpassningen obefintlig och vägledningen ... ?

Människors framgång med att nå en individanpassad lösning vid en yrkeslivsförändring ska inte få bestämmas av vad vi tjänat.

Den sammantagna bilden av valfriheten som arbetslös i landet är lika tydlig som nedslående. Lagtexten om allas rätt till arbete överrensstämmer inte med den allmänna uppfattningen om hur man bäst söker jobb. Ytterst få känner till hur man får inblick i och kommer åt jobben på den dolda arbetsmarknaden.

De flesta lever i villfarelsen att traditionell jobsökning via matchning skall fungera. När det således inte fungerar drar man felaktigt slutsatsen att det inte finns några lediga jobb eller att man inte är önskad.

Att arbetslösa generellt sett inte behärskar förmågan att personligen marknadsföra sig får som konsekvens att massor av människor går arbetslösa i onödan. Ståndaktigheten och oförmågan att agera annorlunda rimmar illa med svenska folkets vilja att öka sitt inflytande.

Över cirka 90 procent av alla landets rekryteringar sker tack vare personlig marknadsföring. Det är dock huvudsakligen tjänstemän och medarbetare i företagsbekostade omställningsprojekt som har möjlighet att erhålla karriärstöd med möjlighet att välja alternativa jobsökningsmetoder.

Regeringen, AMS och Af behärskar inte området för individanpassad personlig marknadsföring. Detta måste fram i strålkastarljuset.

debatt

Välkommen att delta på Miljömagasinet debattsida. Du väljer ämnet. Vi förbehåller oss rätten att fritt välja bland insända inlägg samt att korta ner och redigera vid behov. Miljömagasinet tar inte ställning till uttryckta åsikter. Vi vill stimulera till debatt.

Ditt inlägg bör vara **maximalt 1 000 och max 3 000 tecken**. Cirka 1/3 - hel A4. Korta inlägg har större chans att komma med.

Skicka helst din insändare elektroniskt med e-post till: **redaktionen@miljomagasin.se** skriv "Debatt" på ämnesraden. Skriver du på papper, skicka per post till: **Miljömagasinet-Debatt, Box 112 03, 100 61 Stockholm.**

Endast signerade inlägg publiceras. Meddela om du vill att telnummer, e-postadress eller adress till hemsida ska anges.